

Toisten maantieteiden aika?

Kun *Terran* päätoimittaja kysyi näkemystäni maantieteen alkavasta vuosikymmenestä, heräsi mielestäni ensimmäiseksi kysymys: minkä maantieteen? Senkö, jota kutsutaan ihmis- ja luonnontieteelliseksi oppialaksi, vai vielä heterogeenisemmän ja jakautuneemman tutkimusalueen? Vai olisiko tulevasta vuosikymmenestä puhuttaessa mielekkäintä pohtia tilateoreettisesti informoidun ajattelun tulevaisuutta suomalaisessa tiedeyhteisössä? Vai sittenkin maantieteen tiedepoliittista asemaa eri tavoin profiloituissa yliopistoissa? Minkä ja keiden tulevaisuudesta oikeastaan puhutaan, kun puhutaan maantieteen kehityksestä ja muutoksesta?

Pääasiallisesti tutkimuksen parissa työskentelevänä aluetieteilijänä ja lapsuuden tutkijana päädyin ajatukseen, että kiinnostavimpia tulevien kymmenen vuoden osalta ovat muutokset maantieteen sisällöissä ja merkityksissä. Nämä muutokset tapahtuvat varmasti useaa reittiä pitkin, mutta eivät kaikkein vähiten meneillään olevien (tai jatkuvien) rakenteellisten ja sisällöllisten yliopistouudistusten kautta. Oppiainepohjaisesta opetuksesta oppialarajat ylittäviin kandi- ja maisteriohjelmiin siirryttäessä myös yliopistojen tutkija-opettajien alanmääritykset ovat muutoksen edessä. ”Parhaista opiskelijoista” kilpaillessaan yliopistot joutuvat muokkaamaan opetustarjontaansa siten, että maisteriohjelmissä korostuvat ajankohtaiset kysymykset ja työmarkkinoiden suosimat yhdistelmät. Vaikka tämä ei ensi alkuun tarkoittaisikaan oppiainepohjaisesta opetuksesta luopumista, eivät tutkija-opettajienkaan oppialat voi pitkällä aikavälillä jämähtää paikoilleen.

Muutos, joka jo nyt näkyy tutkimuksessa substanssipuolella, tulee siis väistämättä näkymään myös rakenteissa. Tätä muutosta ohjaavat toivotavasti paitsi yliopistojen strategiset painotukset myös tutkijoiden työssään tekemät alatieteenalavalinnat. Ja niitähän maantieteessä on tarjolla runsaasti. Suomen kokoisessa maassa jokainen maantieteilijä voisi halutessaan profiloitua omalle erikoisalalleen, joiden monitieteiset kytkökset rakentuvat milloin mihinkin suuntaan. Tämänvuotisesta AAG:n (*The Association of American Geographers*) vuosikonferenssin abstraktikirjasta saa hyvän tuntuman mahdollisiin erikoistumisalueisiin: temaattisia tutkimusalueita on listattu 63. Siitä huolimatta minulle tutuksi tulleet lapsuuden ja nuoruuden maantieteet eivät kuulu listattujen joukkoon. Tarjontaa siis riittää.

Miltä kuulostaisi esimerkiksi ”viini- ja suunnitelumaantieteen kandidiohjelma”, josta voisi jatkaa joko ”raamattu- ja historiaamaantieteen” tai vaih-

toehtoisesti ”queer- ja sosiaalimaantieteen” maisteriohjelmaan? Aika raflaavalta.

Vaikka viini-, raamattu- ja queer-maantieteen harrastajia ei Suomessa ehkä vielä suurin mitoin olekaan, on muille monitieteisille tutkimusalueille erikoistuneita tutkijoita jo paljon. Hyvin tuntemallani poliittisen maantieteen kentällä tutkitaan ilmiöitä ja toimintatapoja, joita vielä jokunen vuosikymmen sitten olisi alan piirissä pidetty lähinnä epäolennaisina. Epätavanomaisempien aiheiden parissa työskentelevät tutkijat, jotka eivät kiinnity niinkään perinteisen poliittisen maantieteen tutkimusperinteeseen vaan muihin poliittisesti orientoituneisiin (maantieteen) keskusteluihin, puhuvatkin usein mieluummin monikossa poliittisista maantieteistä. Samankaltaisia kehityslinjoja näkyy muillakin tutkimusaloilla. Esimerkiksi aluetutkimus viittaa terminä nykyään niin monen tyyppiiseen tutkimukseen, ettei sen lokeroiminen yhden otsikon alle tunnu useinkaan mielekkäältä.

Tämän monimuotoisuuden soisi näkyvän suomalaisissa yliopistoissa muutenkin kuin julkaisuluetteloissa ja tutkimushankkeiden otsikoissa. Optimisti voisi ajatella, että muotoutumassa olevat kansainvälistä profilia tavoittelevat yliopistot olisivat aiempaa joustavampia linjaamaan opetusohjelmiaan totutuista poikkeaviin suuntiin ja pohtimaan myös tutkija-opettajien alamäärityksiä aina tilaisuuden tullen uudelleen. Tällaisiin muutoksiin liittyy tietysti aina pelko, että prosessissa maantieteen erityisyys katoaa ja tieteenala sulautuu osaksi muita tarkemmin omaa identiteettiään puolustavia aloja. Pelko on varmasti osin aiheellinen, mutta siihen ripustautuminen voi toisaalta halvaannuttaa maantieteen aloilleen. Mikäli tieteidenvälisen yhteistyön uutta luovaan voimaan on lainkaan uskomista, huolellisesti toteutettuna tämänkaltaiset muutokset voivat auttaa maantiedettä syventämään monialaista profiliaan ja vahvistamaan sisäisesti. Uusia painotuksia ja näkökulmia esille tuovat ratkaisut parantaisivat uskoakseni maantieteellisen tutkimuksen asemaa kansainvälisessä tiedeyhteisössä ja laajentaisivat maantieteilijöiden mahdollisuuksia työmarkkinoilla.

Olisiko 2010-luku siis uusien maantieteiden aikaa? Perinteitä on toki hyvä vaalia tiettyyn pisteeseen asti, eikä disiplineihin perustuvan järjestelmän vaihtamista poikkitieteiseen tule pitää itsetarkoituksena. Mutta olisiko raskaiden, yleensä lähinnä negatiivisia tunteita herättävien uudistusten myötä kuitenkin mahdollista pohtia uudelleen sitä, mitä maantiede on tai miltä sen halutaan suomalaisessa yliopistolaitoksessa näyttävän? Toivon, että olisi. Yliopistossa muotoutuvilla maantieteen

merkityksillä on monenlaisia suoria ja epäsuoria yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kaikkein vähäisin ei liene se, että peruskoulun ja lukion maantiedon tunneilla opiskellaan pitkälti sitä, mitä maantieteen yleisesti ottaen ajatellaan olevan. Opetushallituksessa parhaillaan työn alla olevassa peruskoulu-uudistuksessa maantiedettä tulkitaan sen tämänhetkisistä merkityksistä käsin. Mutta millai-

nen maantiede ohjaa opetushallituksen työtä kymmenen vuoden kuluttua? Jos meneillään oleviin muutosprosesseihin on uskomista, väittäisin, että erilainen.

KIRSI PAULIINA KALLIO

*Suomen Akatemia / Yhdyskuntatieteiden laitos,
Tampereen yliopisto*